ساده‌سازی و بزرگ‌نمایی ممنوع

آرایش اقتصادی در دوره دوم ترامپ

فاطمه سادات مرتضوی
خبرنگار

انتخابات ریاست‌جمهوری آمریکا و بازگشت دونالد ترامپ به قدرت، تداعی‌گر رویکرد متفاوت وی در حوزه سیاست خارجی ایالات متحده است. ترامپ در دوره اول نشان داد در حوزه سیاست خارجی به شدت فردی غیرقابل پیش‌بینی، با سیاست‌های ناسازگار بوده و در حوزه اقتصاد نیز سیاست اقتصادی وی آمیزه‌ای از آموزه‌های نئومرکانتیلیستی یا لیبرالیسم و به عبارت بهتر، «ناسیونالیسم اقتصادی» است. گویا دولت‌های استراتژیک سطح‌بین‌الملل آمریکا ازجمله نسبت به تحولات خاورمیانه معمولاً با جابه‌جایی رئیس‌جمهور تغییرات اساسی نمی‌کند اما برای ایرانی‌ها دولت جدید پیش از هر چیزی، تداعی‌گر فشارهای اقتصادی تهاجمی در سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰ است. درخصوص بازگشت دونالد ترامپ به کاخ سفید، برخی از تحلیل‌گران برآنند که اقتصاد ایران تا حدی به پیشواز این اتفاق رفته و بخش زیادی از تبعات منفی بازگشت وی در اقتصاد ایران پیش‌خور شده است. با این حال، طیف دیگری نیز معتقدند چنین تصوری ساده‌اندیشانه بوده و با بازگشت ترامپ باید منتظر موج پر به گسترشی از تغییر و تحولات بود. کارشناسان و فعالان اقتصادی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» می‌گویند نه باید ساده‌سازی کرد و نه باید بزرگ‌نمایی کنیم. به اعتقاد آنها، شرایط بین‌المللی و وضعیت ایران و قدرت اعمال مخاطرات ترامپ علیه ایران در این دوره نسبت به زمان خروج از برجام متفاوت بوده و در صورت آرایش اقتصادی درست دولت، ایران در دوره دوم ترامپ می‌تواند از آسیب‌های سیاست‌های وی در دور باشد.

۴ شرط مواجهه قدرتمندانه با آمریکا

مجید شاکری، پژوهشگر مالیه حکمرانی در شاکری تکمیل کرد: «من در این باره چند موضوع را از هم جدا می‌کنم؛ یک، آیا ما از دفعه قبل یا تجربه‌تریم؟ بله. دو، آیا کانال‌های آمریکا برای فشار حداکثری به ایران به تنوع سال ۹۷ است؟ خیر به هیچ‌وجه. سه، آیا کانال‌های باقی‌مانده آمریکا برای فشار بر به ایران بی‌اهمیت است؟ خیر به هیچ‌وجه. اما ما فرصت این را داریم که قبل از اینکه درب خود این کانال‌ها را ببندند کنیم؛ چه در حوزه قوه‌قضائیه، چه در نحوه تصفیه و چه در حوزه درک ما از جهان و پرونده اروپا و حتی منطقه. اما فعلا به نظر نمی‌رسد طرف ایرانی چه می‌خواهد بکند.»

ساده‌انگاری ممنوع

فتوره‌چی معتقد است محکمرانی درباره استراتژی پیشنهادی خود برای ایران اظهار داشت: «ابتدا باید به این درک برسیم که پرونده مواجهه با آمریکا یک پرونده دوجانبه نیست و چند جانبه است، به این معنا که این موضوع کاملا تحت‌تأثیر روابط آمریکا با روسیه و چین است، تحت رقابت‌های داخلی با این مثلث است. اگر به این درک برسیم آن‌وقت به این سمت می‌رویم که با هریک از این کشورها روابط دوجانبه ایجاد کنیم که تا حد ممکن از رقابت یا قدرت‌های بزرگ اینها کم بشود، یعنی در این‌صورت رفتار خود با هریک از این کشورها را ذیل روابط بین‌الملل تعریف کنیم که تا حد ممکن از رقابت و قدرت‌های بزرگ اینها کم بشود، یعنی در این‌صورت رفتار خود با هریک از این کشورها را ذیل روابط بین‌الملل تعریف کاملا تحت‌تأثیر روابط آمریکا با روسیه و چین است، تحت رقابت‌های داخلی با این مثلث است. اگر به این درک برسیم آن‌وقت نیز این مسامحت‌ها هنوز وجود دارد. ما در این فرایند انتظار می‌رفت که ورود و خروج کالا، ورود و خروج نیروی کار، کارگر و کارفرما و تجارت آزاد باشد؛ چراکه قرار است ترامپ سیاست‌های حمایت‌گرایانه و انزواطلبانه را اجرا کند، بنابراین انتظار تشدید تجاری وجود خواهد داشت و اگر شدت این جنگ‌ها از حد خاصی تجاوز کند، جنگ نظامی هم دور از انتظار نیست. دیدگاه من این است که با بازگشت ترامپ به کاخ سفید، سازمان تجارت جهانی معنای واقعی خودش را ازدست خواهد داد.

خطر تحرفه‌های سنگین علیه اقتصاد چین و اروپا

این کارشناس با اشاره به اینکه ترامپ درصدد است تا سیاست‌های کینزی را مجدداً اجرا کند، اظهار داشت: «الگوی سیاست‌های ترامپ، الهام‌بخش سیاست‌های اقتصادی کینزی است؛ سیاست‌هایی که از ۱۹۸۷ تا سال ۱۹۰۷ در آمریکا اعمال شد. او همواره این سیاست‌ها را تایید می‌کند و معتقد است برای بازگشت به زمان اوج اقتصاد آمریکا، دوران آمریکای بزرگ، باید سیاست‌های حمایت‌گرایانه را مجدداً اعمال کنیم. در همین راستا طبق گفته ترامپ یکی از این اقدامات اعمال تعرفه ۶۰ درصدی بر کالاهای چینی خواهد بود و بر کالاهای غیرچینی، اروپایی، کانادایی و اروپایی تعرفه ۱۰ الی ۲۰ درصدی اعمال می‌شود. این به این معناست که خرید کالاهای خارجی در جهان کاهش پیدا خواهد کرد و کشورهایی که رشد اقتصادی آن‌ها متکی بر صادرات است، دچار افول رشد اقتصادی خواهند شد و انتظار می‌رود رشد اقتصادی در جهان کاهش یابد.»

سناریوهای تلافی جویانه ترامپ علیه شرق آسیا

فتوره‌چی افزود: «با کاهش رشد اقتصادی جهان، مصرف‌کنندگان کالاهای آمریکایی را با قیمت بالاتری می‌خرند، درنتیجه تورم در جهان نیز افزایش پیدا کند. در این حالت دو سناریوی تلافی‌جویانه به ذهن من می‌آید. یکی اینکه در این جنگ تجاری، چین یا اروپای گلوبال همراه شود و درمقابل آمریکا بایستد یا اینکه چین دریک جبهه قرار بگیرد و اروپا و آمریکا در جبهه دیگر قرار بگیرند. در حالت دوم رشد اقتصاد جهان بیشتر کاهش خواهد یافت و تورم جهان بیشتر می‌شود؛ چراکه چین نسبت به سایر کشورها مازاد تجارت زیادی دارد و کالاهای چین نسبت به کالاهای آمریکایی و اروپایی ارزان‌قیمت‌تر است. به هرحال رشد اقتصاد آسیا در خطر است و طبعاً آسیب خواهد دید. از طرف دیگر رشد صادرات کشورهای جنوب شرق آسیا هم مسئله مهمی است. گفتنی است نسبت صادرات این کشورها به تولید ناخالص داخلی یا نسبت تجارت این کشورها به تولید ناخالصی داخلی بیش از دوبرابر میانگین جهانی است. در این شرایط انتظارها برآن است که اقتصاد این کشورها هم قدای رشد آمریکا شود. البته این احتمال نیز وجود دارد که این کشور به منظور دور زدن تحریم‌ها تولیداتش را به کشورهای جنوب شرق آسیا انتقال دهد ولی درمقابل ممکن است آمریکا بر صادرات کشورهایی مانند تایلند، مالزی، ویتنام، اندونزی و... تعرفه بیندد، البته درصورتی‌که متوجه شود چین برای فرار از تعرفه تولیداتش را به این کشورها انتقال می‌دهد.»

تایوان؛ قدرتی که ترامپ را حساس کرده

فتوره‌چی معتقد است ممکن است در مقابل، این کشورها هم برای جلوگیری از این اقدام آمریکا و البته حفظ اقتصاد خود و حمایت از تولیدشان و اینکه تعرفه صادراتشان افزایش نیابد، بر واردات کالای چینی تعرفه بیندند اما درنهایت انتظار ما این است که سرعت اجرای سیاست افزایش تعرفه ترامپ زیاد باشد؛ چراکه وی مُصر است اقتصاد آمریکا را تولیدمحور کند. از آنجایی که ترامپ معتقد است واردات کالاها به اقتصاد کشورش ضربه می‌زدند و درنتیجه تولید آن باید صادرات‌محور باشد؛ تجربه نشان می‌دهد او در این سیاست را به جد دنبال خواهد کرد زیرا در دوران قبل هزینه داد، در این دوران نیز نه تنها اقتصاد آمریکا بلکه اقتصاد جهان نیز هزینه خواهند داد. یکی از حساسیت‌های اصلی ترامپ، کشور تایوان است. تایوان یکی از قطب‌های صنایع تراشه در دنیاست.

لذا بر واردات از کشور تایوان نیز تعرفه خواهد بست. ترامپ معتقد است اقتصاد کشورش ضربه می‌زدند و درنتیجه تولید آن باید صادرات‌محور باشد؛ تجربه نشان می‌دهد او در این سیاست را به جد دنبال خواهد کرد زیرا در دوران قبل هزینه داد، در این دوران نیز نه تنها اقتصاد آمریکا بلکه اقتصاد جهان نیز هزینه خواهند داد. یکی از حساسیت‌های اصلی ترامپ، کشور تایوان است. تایوان یکی از قطب‌های صنایع تراشه در دنیاست.

لذا بر واردات از کشور تایوان نیز تعرفه خواهد بست. ترامپ معتقد است اقتصاد کشورش ضربه می‌زدند و درنتیجه تولید آن باید صادرات‌محور باشد؛ تجربه نشان می‌دهد او در این سیاست را به جد دنبال خواهد کرد زیرا در دوران قبل هزینه داد، در این دوران نیز نه تنها اقتصاد آمریکا بلکه اقتصاد جهان نیز هزینه خواهند داد. یکی از حساسیت‌های اصلی ترامپ، کشور تایوان است. تایوان یکی از قطب‌های صنایع تراشه در دنیاست.

روس‌ها در آینه ترامپ

اروپا خواهد رفت که اروپا برای این موضوع عمیقاً ناآماده است. می‌بینیم که اروپا حتی در دوره دفاع ضدموشکی پس از جنگ اوکراین، چقدر ناهماهنگ عمل کرده است. آینده برای اروپا به نسبت تاریک‌تر و برای روس‌ها به نسبت روشن‌تر به نظر می‌رسد. برای چینی‌ها یک بازه وسیعی از انتظارات ممکن است رخ دهد؛ از معاملات بزرگ‌تر با آمریکای ترامپ تا تنش بیشتر با آمریکای ترامپ! هرچند در بلندمدت، مسئله اساسی مهار چین است و گزینه سومی وجود نخواهد داشت.

مشخص نیست طرف ایرانی چه می‌خواهد

شاکری درباره آینده ایران با بازگشت ترامپ به کاخ سفید تصریح کرد: «درباره ایران، تماماً این موضوع به رفتار ایران بازمی‌گردد. اگر تفکر طرف ایرانی این باشد که ترامپ کاسب است و ما مذاکره می‌توان به نتیجه رسید و تاجاریم با ترامپ در هر شرایطی به توافق برسیم؛ چنین اتفاقی ما را به هدفی آسان و حلقه‌ای ضعیف‌تر برای نمایش پیروزی خارجی توسط ترامپ تبدیل می‌کند که به وسیله آن بر نامایمات داخلی تا حدی فائق بیاید. اگر این شرایط را فرصت جدیدی برای خنثی‌سازی تحریم‌ها ببینیم، هم در روابط با چینی‌ها، هم روس‌ها، هم عند و حتی در نوع مذاکره با آمریکا نیز کاملاً امکان دارد. ما نیز جزء برندگان این بازی باشیم، یعنی تهران است که در شرایط کنونی باید تصمیم بگیرد کدام طرف ایران تراژو بایستد.»

شاکری تکمیل کرد: «من در این باره چند موضوع را از هم جدا می‌کنم؛ یک، آیا ما از دفعه قبل باتجربه‌تریم؟ بله. دو، آیا کانال‌های آمریکا برای فشار حداکثری به ایران به تنوع سال ۹۷ است؟ خیر به هیچ‌وجه. سه، آیا کانال‌های باقی‌مانده آمریکا برای فشار بر به ایران بی‌اهمیت است؟ خیر به هیچ‌وجه. اما ما فرصت این را داریم که قبل از اینکه درب خود این کانال‌ها را ببندند کنیم؛ چه در حوزه قوه‌قضائیه، چه در نحوه تصفیه و چه در حوزه درک ما از جهان و پرونده اروپا و حتی منطقه. اما فعلا به نظر نمی‌رسد طرف ایرانی چه می‌خواهد بکند.»

ناامینانی هدیه ناسیونالیسم اقتصادی ترامپ به جهان

مهرناز شاکری
پژوهشگر مالیه حکمرانی

یکی از موضوعات مهم درخصوص آمدن ترامپ، تبعات و پیامدهایی است که سیاست‌های اقتصادی دونالد ترامپ (ناسیونالیسم اقتصادی) بر اقتصاد جهانی می‌گذارد. این اتفاق هم تهدیدها و هم فرصت‌هایی برای اقتصاد ایران خواهد داشت که زهرا فتوره‌چی، اقتصاددان و استاد دانشگاه در گفت‌وگو با «فرهیختگان»، به تشریح آن‌ها پرداخته است. فتوره‌چی می‌گوید با انتخاب مجدد ترامپ به عنوان رئیس‌جمهور آمریکا، اقتصاد جهان در وضعیت عدم اطمینان قرار خواهد گرفت؛ چراکه شخصیت او همواره غیرقابل پیش‌بینی بوده و بنابر تجربه ریاست‌جمهوری قبلی، سیاست‌های وی غیرقابل پیش‌بینی، غیرمنتظره و هیجانی خواهد بود. درحقیقت هیچ‌گاه ترامپ بین صفر و یک نبوده است.

سازمان تجارت جهانی معنای خود را ازدست خواهد داد

فتوره‌چی در ادامه درخصوص تبعات سیاست‌های اقتصادی دولت جدید ترامپ می‌گوید به نظر می‌رسد اولین سیاست دونالد ترامپ این است که یک ضربه سنگین و چکشی بر فرایند پروژه جهان‌سازی ایران وارد کند. او در این فرایند انتظار می‌رفت که ورود و خروج کالا، ورود و خروج نیروی کار، کارگر و کارفرما و تجارت آزاد باشد؛ چراکه قرار است ترامپ سیاست‌های حمایت‌گرایانه و انزواطلبانه را اجرا کند، بنابراین انتظار تشدید تجاری وجود خواهد داشت و اگر شدت این جنگ‌ها از حد خاصی تجاوز کند، جنگ نظامی هم دور از انتظار نیست. دیدگاه من این است که با بازگشت ترامپ به کاخ سفید، سازمان تجارت جهانی معنای واقعی خودش را ازدست خواهد داد.

سیاست اصلی ترامپ؛ همه فدای یکی

فتوره‌چی درباره سیاست‌های مالی اتبساطی دولت ترامپ ادامه داد: «او درصدد است تا مالیات را کاهش دهد، هزینه تولید را برای تولیدکننده کاهش دهد. او قصد دارد تأمین مالی این موضوع را از طریق افزایش تعرفه‌ها اعمال کند. از طرف دیگر با افزایش مخارج، کسری بودجه‌اش افزایش پیدا خواهد کرد. این سیاست نیز، سیاستی تورم‌زاست. مسئله این جاست که این را از طریق اوراق قرضه تأمین خواهد کرد. در حال حاضر بدهی آمریکا به ۳۵ تریلیون دلار می‌رسد. باتوجه به اینکه آمریکا بزرگ‌ترین بدهی جهان را دارد به نحو هزینه بازپرداخت این استقراض نیز افزوده شده است. اکنون اولین هزینه دولت آمریکا، هزینه محاربح تأمین اجتماعی است و اما هزینه بهره این بدهی‌ها، دومین هزینه دولت است. این هزینه با پرداخت استقراض آمریکا در این دولت افزوده شده است، خصوصاً برای اقتصاد کشورهایی که پیش از این، اوراق را خریداری کرده‌اند. البته یا تشدید جنگ نظامی و جنگ تجاری همواره ریسک فروش این اوراق بیشتر خواهد شد که این روند همواره بر طبل کاهش ارزش دلار می‌کوبد. باتوجه به ارزش دلار آمریکا در جهان و اثری که بر بازارهای جهانی دارد با کاهش ارزش دلار همواره شاهد رشد قیمت طلا، طلا و کالا و سایر ارزها در جهان افزایش خواهد یافت. باتمام شرایط من فکر می‌کنم ترامپ در این دوره کاری مشابه قرارداد پلازا در سال ۱۹۸۵ را انجام دهد. یعنی با کشورها توافق کند تا دفعه‌ای ارزی کرده یعنی کرده کند تا این کشورها در برابر آمریکا ارزش پول خود را افزایش دهند. به هرحال ممکن است بسیاری از اقتصادها را مانند گذشته قربانی کنند تا اقتصاد خود را نجات دهد. درصورت اینکه برخی کشورها به توافق نرسند درنهایت ممکن است اروپا هزینه دهد.»

سناریوی ممکن برای ایران

فتوره‌چی درباره استراتژی ایران در شرایط فعلی به «فرهیختگان» گفت: «با توجه به شرایط جهانی، منطقه‌ای و حتی داخلی، وضعیت آن غیرقابل پیش‌بینی است. اما به طور کلی ایران نباید سیاست داخل و تولید داخلی خودش را به سیاست خارجی متصل کند. تولید باید ادامه دار باشد. اما شرایط جهان در دوره پیشین ترامپ با شرایط کنونی بسیار متفاوت است. به طور کلی جهان فعلی، بی‌ثبات‌تر از آن زمان است. با این حال مشخص نیست ترامپ نسبت پیش‌بینی‌ناپذیر ۲۰۲۴ بر طبل بی‌ثباتی می‌کوبد یا جهان برای ایران مناعت‌تر از پیش می‌رود. از طرف دیگر انگلستان با عمان یک قرارداد امنیتی بسته که مؤید این موضوع است که شرایط جهان در حال تحول است. این احتمال نیز وجود دارد که آمریکا با روسیه به توافق برسد و جنگ با اوکراین را متوقف کند. به طور کلی پاسخ دقیق این سؤال کاملاً مبتنی بر نوع جبهه‌گیری سیاست‌های جهان در مقابل سیاست‌های تجاری و تعرفه‌ای ترامپ است. معتقدم در این شرایط اروپا نقش تعیین‌کننده و حساسی دارد.»

فتوره‌چی ادامه داد: «سناریوی حساس برای ایران زمانی است که روسیه و آمریکا در یک جبهه قرار گرفته و اینها در برابر چین قرار گیرند و جنگ اوکراین هم متوقف نشود، در مقابل منطقه، چین، ایران و روسیه هم تشکیل شود، در این شرایط مطمئناً جنگ تجاری تشدید می‌شود. دلارزدایی سرعت می‌گیرد، دیوارهای تجاری بین شرق و غرب ایجاد شده و شرایط پیچیده‌تر خواهد شد. اما پاسخ دقیق نمی‌توان داد.»

این کارشناس در پایان درباره استراتژی ایران در این شرایط اظهار داشت: «باید کشور ایران قدم‌های خود را برمبنای حرکت نوین جهانی و جبهه‌گیری‌ها بردارد. ما آگاهی از این جبهه‌گیری‌های نوین در سمتی بایستد که بیشترین منافع را کسب کند و سرعت عمل لازم برای کسب آن داشته باشد. همچنین در این شرایط لازم است زمان‌سنج باشد تا به‌موقع کرات نظامی‌اش را برای اقتصاد بهتر تبدیل به کارت اقتصادی کند. به طور کلی معتقدم هر پیش‌بینی حداقل تا آغاز سال نوی میلادی ناشناخته خواهد بود.»

علاقه‌مندی چینی‌ها به توسعه روابط با ایران

حامد رضوانی
کارشناس حوزه انرژی

یکی از موضوعاتی که درخصوص آمدن مجدد ترامپ در سطح افکار عمومی مطرح شده، تداوم تعامل ایران و چین و به طور ویژه خرید نفت ایران ازسوی چین‌هاست. رئیس اتاق ایران و چین در گفت‌وگو با «فرهیختگان» در این خصوص اظهار داشت: «تحریم‌ها باعث شده بود از سنوات گذشته، به دلیل عدم امکان اتصال سیستم بانکی ایران به بانک‌های بین‌المللی، انتقال وجوه نهاده‌ها به فروشندگان خارجی با چالش‌های فراوان روبه‌رو باشد و حتی به دلیل ناشناس بودن منشأ ارزهای تخصیص‌یافته از طرف بانک مرکزی ایران، واردکنندگان این اقلام نیز با مشکلات فراوانی مواجه بودند. اما در دولت سیزدهم با فراهم کردن فضای مناسب به اشخاص و شرکت‌های متنوع و تأمین اعتبار ارزی از محل‌های مختلف و تأمین این اقلام از کشورهای متنوع تا حدود زیادی این مسائل و مشکلات مرتفع گردید. ولی برخی از مشکلات در عدم تخصیص و تأمین به‌موقع ارز واردکنندگان هنوز وجود دارد؛ ازجمله عدم استفاده اسناد اعتباری بین‌المللی جهت تأمین این منابع. اما درمجموع در دولت سیزدهم هم محل‌های تأمین ارز متنوع شد و هم مبادی تأمین کالا و هم اشخاص حقیقی و حقوقی دست‌اندرکار در این زمینه بیشتر شدند.»

فاضلی می‌گوید: آمدن ترامپ تأثیر چندانی در این زمینه به طور مستقیم نخواهد داشت. چون نهاده‌ها و اقلام مورد نیاز کشورمان نیست و فقط در ارتباط با تأمین ارز مورد نیاز از سوی بانک مرکزی ممکن است با مشکل روبه‌رو شوند. ضرورت دارد دولت با کشورهایی همانند روسیه، هند و برخی از کشورهای آفریقایی که امکان تأمین قلات وجود دارد وارد تعاملات مناسب شود. اصلی‌ترین موضوع اینکه باید به بخش خصوصی و کلیه تولیدکنندگان و تجار و بازرگانان اعتماد کنند و کلیه موارد را در حوزه اجرا و تصمیم‌گیری به بخش خصوصی واگذار کنند و خودشان در بعد نظارت و سیاست‌های کلان تصمیم‌ساز باشند و حتما در تصمیم‌گیری‌ها با مشورت و تعامل مناسب با تولیدکننده و تجار همکاری مناسب و واقعی داشته باشند، به مردم اعتماد کنند و امور را به خود آنان واگذار کنند.

عاقلانه‌ترین رفتار تواو با حفظ عزت ملی را در حوزه دیپلماسی داشته باشیم. در حوزه نفت هرقدر فشار تحریم‌ها از سوی آمریکا بیشتر شود می‌تواند بر فروش نفت مؤثر باشد اما به فروش ۲۰۰ تا ۳۰۰ هزار بشکه نفت در دوره قبلی نخواهیم برگشت. ساختاری در حوزه فروش نفت ایران به پالایشگاه‌های کوچک شکل گرفته که مثل گذشته نیست. در گذشته طرف حساب ما پالایشگاه‌های بزرگ چین بودند. تحریم سابق می‌توانست مؤثرتر و به نفع تحریم‌کننده عمل کند.»

فرآورده نفتی قابل تحریم نیست

حسین رحیمی‌نژاد
کارشناس حوزه خودرو

صادرات بخش انرژی به جز نفت، از دیگر حوزه‌هایی است که می‌تواند تحت‌تأثیر قرار گیرد. در این خصوص، سید حمید حسینی، سخنگوی اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» مطرح کرد: «هنوز موضع ترامپ به صورت شفاف اعلام نشده است. پیش از انتخابات مباحثی با موضع‌گیری معقول نسبت به ایران مطرح شده و گفته بود ایران حاضر هسته‌ای نداشته باشد. در بقیه مسائل اما نگاتی مطرح نبود. به نظر می‌رسد این بار شرایط کاملاً متفاوت از دوره قبل باشد. در آن زمان شاهد بودیم از ماه‌های قبل دوران انتخابات مرتب مطرح می‌کرد، ایران در مقابل سیاست‌های اوباما موضع‌گیری می‌کرد. تیم همراه او نیز متشکل از افرادی تندرو مثل مایک پومپئو و بولتون بود. این بار اما آن افراد در تیم ترامپ حضور ندارند و شاهد موضع‌گیری‌های مشابه نیستیم. ترامپ این بار بیشتر بر مسائل داخلی آمریکا متمرکز شده و ادعای رهبری دنیا را ندارد. این احتمال وجود دارد که ما مسائلی که سابقاً با ترامپ داشتیم را در این دوره نداشته باشیم.»

وی در ادامه عنوان کرد: «ضمن اینکه درباره نقش ترامپ در کاهش صادرات این اغراق می‌شود؛ چرا که در سال ۹۷ از برجام خارج شد و در سال ۹۸ مشخص بود که دچار مشکل می‌شویم، اما اگر ادامه پیدا کرده بود ما می‌توانستیم تا سال ۹۹ و ۱۴۰۰ تحریم‌ها را دور بزنیم. ما با کوزنا مواجه شدیم که بازارهای جهانی را به شدت تحت‌تأثیر قرار داد. همه فکر می‌کنند مشکلات سال ۹۷ تا ۱۴۰۰ و حتی ۱۴۰۱ همه ناشی از تحریم نیست اینجا این درحالی است که بخشی از آن به این علت بود و بخش دیگر به تغییرات ناشی از شیوع باندمی کرونا در جهان و کاهش تقاضای جهانی برای نفت مربوط می‌شد. در همان زمین نیز مشکلی برای صادرات فرآورده‌های نفتی وجود نداشت. ما در سال ۹۹ و ۱۴۰۰ چیزی حدود ۲ تا ۳ میلیارد دلار صادرات بیشتر داشتیم. احتمالاً اتفاق خاصی در حوزه صادرات فرآورده‌های نفتی تغییری ایجاد نخواهد شد. در حوزه تحریم نفت خام هم باید دید سیاست‌های اتخاذی ترامپ چه خواهد بود. باید دید اصلاً امکان دارد که تحریم‌ها پیش از این سخت بشود. کاری نمانده که در دوران بایدن انجام نشده باشد. درنتیجه نباید خیلی نگران آمدن ترامپ باشیم. یک موضوع صحبت درباره وری کار آمدن ترامپ این است که ما یا یک خطر مواجه بودیم که مربوط به کنفرانس آب وهوایی یا کو بود.

کشورهای اروپایی و دموکرات‌ها به شدت به دنبال این بودند که بر اتشکار ترین مالیات وضع کنند. براساس این معیار ما پنجمین اقتصاد آلوده دنیاییم. هر ایرانی حدود ۷ تن در سال کربن تولید می‌کند. پالایشگاه‌ها، نیروگاه‌ها و پتروشیمی‌های ما، ترافیک شهری و... گازهای گلخانه‌ای تولید می‌کنند. ما از این نظر در دنیا مورد سرزنشیم. آمریکا یا روی کار آمدن ترامپ به هیچ‌وجه از این قانون حمایت نمی‌کند. این مورد سبب می‌شود ما فرصت پیدا کنیم و مشکلاتمان در حوزه تولید گازهای گلخانه‌ای را حل کنیم.»

آمدن ترامپ شوک جدیدی به نهاده‌های دامی وارد نمی‌کند

حامد رضوانی
کارشناس حوزه انرژی

یکی از حوزه‌هایی که از آن به عنوان پاشنه آشیل تحریم‌های ایران نام برده می‌شود، واردات نهاده‌های دامی است. گفته می‌شود نهاده‌های دامی سهم ۷۰ درصدی در قیمت تمام‌شده گوشت و لبنیات دارند. از این رو، هر شوکی به واردات آنها، در کوتاه‌مدت و نسبتاً سریع آثار خود را بر سفره مردم می‌گذارد. فعالان صنعت دام و طیور می‌گویند دولت سیزدهم در کنار ۳ مانع اصلی در زمینه مشکلی مبادی واردات (کشورها)، ۲- متنوع‌سازی تعداد تأمین‌کنندگان و ۳- متنوع‌سازی روش‌های پرداخت توانست آسیب‌های حوزه واردات نهاده‌های دامی را کاهش دهد و بر این اساس، با پیروزی احتمالی ترامپ، به احتمال قوی این حوزه دچار شوک سال ۱۳۹۷ و پس از آن نخواهد شد.

حمید فلاحی، مدیرعامل و عضو هیئت‌مدیره شرکت مادرتخصصی توسعه صنعت طیور در گفت‌وگو با «فرهیختگان» در این خصوص اظهار داشت: «تحریم‌ها باعث شده بود از سنوات گذشته، به دلیل عدم امکان اتصال سیستم بانکی ایران به بانک‌های بین‌المللی، انتقال وجوه نهاده‌ها به فروشندگان خارجی با چالش‌های فراوان روبه‌رو باشد و حتی به دلیل ناشناس بودن منشأ ارزهای تخصیص‌یافته از طرف بانک مرکزی ایران، واردکنندگان این اقلام نیز با مشکلات فراوانی مواجه بودند. اما در دولت سیزدهم با فراهم کردن فضای مناسب به اشخاص و شرکت‌های متنوع و تأمین اعتبار ارزی از محل‌های مختلف و تأمین این اقلام از کشورهای متنوع تا حدود زیادی این مسائل و مشکلات مرتفع گردید. ولی برخی از مشکلات در عدم تخصیص و تأمین به‌موقع ارز واردکنندگان هنوز وجود دارد؛ ازجمله عدم استفاده اسناد اعتباری بین‌المللی جهت تأمین این منابع. اما درمجموع در دولت سیزدهم هم محل‌های تأمین ارز متنوع شد و هم مبادی تأمین کالا و هم اشخاص حقیقی و حقوقی دست‌اندرکار در این زمینه بیشتر شدند.»

فاضلی می‌گوید: آمدن ترامپ تأثیر چندانی در این زمینه به طور مستقیم نخواهد داشت. چون نهاده‌ها و اقلام مورد نیاز کشورمان نیست و فقط در ارتباط با تأمین ارز مورد نیاز از سوی بانک مرکزی ممکن است با مشکل روبه‌رو شوند. ضرورت دارد دولت با کشورهایی همانند روسیه، هند و برخی از کشورهای آفریقایی که امکان تأمین قلات وجود دارد وارد تعاملات مناسب شود. اصلی‌ترین موضوع اینکه باید به بخش خصوصی و کلیه تولیدکنندگان و تجار و بازرگانان اعتماد کنند و کلیه موارد را در حوزه اجرا و تصمیم‌گیری به بخش خصوصی واگذار کنند و خودشان در بعد نظارت و سیاست‌های کلان تصمیم‌ساز باشند و حتما در تصمیم‌گیری‌ها با مشورت و تعامل مناسب با تولیدکننده و تجار همکاری مناسب و واقعی داشته باشند، به مردم اعتماد کنند و امور را به خود آنان واگذار کنند.

اثرات احتمالی ترامپ بر صنعت خودروی ایران

تکذیرن مجدد دونالد ترامپ بر کرسی ریاست جمهوری آمریکا، بسیاری از صنایع در سراسر جهان را تحت‌تأثیر قرار خواهد داد و صنعت خودرو نیز از این قاعده مستثنی نخواهد شد. ساده‌ترینش اینکه مهم‌ترین حامی رئیس جمهور، ایلان ماسک، سهام‌دار مترقی‌ترین خودروساز این روزهای جهان است و حالا با اتمام پیروزمندانه انتخابات، زمان تقسیم غنائم آن فرارسیده است. در روز چهارشنبه سهام شرکت تسلا حدود ۱۵ درصد رشد ناگهانی داشت و ماسک در همین روز ال‌ال نقریباً ۱۰ برابر آنچه خرج ستادهای انتخاباتی ترامپ کرده بود، برداشت کرد. در کنار آن، سهام شرکت‌های اروپایی خصوصاً آلمانی‌ها که سهم بزرگی در صادرات به آمریکا دارند، کاهش ناگهانی حدود پنج درصدی را تجربه کردند. اقتصاد کشورما و البته صنعت خودرو نیز از تغییرات در بزرگ‌ترین اقتصاد جهان، بی‌اثر نخواهد ماند و تضعیف و تقویت شرکت‌ها و کشورهای مختلف می‌تواند برای ما تهدید‌ها و فرصت‌هایی را به همراه داشته باشد که باید برای آسیب‌پذیری حداقلی و بهره‌مندی حداکثری، آمادگی داشته باشیم. اما پیش‌بینی کنیم و به استقبال‌شان برویم. مضاف بر اینکه مسئله تحریم‌ها علاوه بر دیگر تغییرات اقتصادی جهان بر شرایط کشور ما تأثیرگذار خواهد بود.

تحریم اثر ندارد؟

از منظر تحریم‌ها، باتوجه به اینکه صنعت خودروی کشور ما در حال حاضر جزء کشورچین، با هیچ‌کشور دیگری تقریباً هیچ تعاملی ندارد، طبیعتاً انتظار آسیب‌پذیری شدید همانند دوقبل (سال ۱۳۹۷) را نداریم. در حال حاضر تقریباً همه نیازهای وارداتی قطعات خودرو در کشور ما از مسیر چین انجام می‌گیرد و دیگر خبری از خودروسازان اروپایی و عمدتاً فرانسوی‌ها نیست - که سال ۹۷ با خروج آن‌ها از چرخه بازی بزرگی به صنعت خودرو وارد کردند - که فرار باشد بافرسخ قرارداد و رفتنشان صنعت دچار شوک شود. درواقع از این منظر، ما چیزی نداریم که نگران از دست رفتنش باشیم. اما مسئله روی کار آمدن ترامپ فقط مسئله تغییر در تحریم‌ها نیست، بلکه تغییرات در بازارهای جهانی می‌تواند اثرات غیرمستقیمی بر صنعت خودرو داشته باشد. از جمله این مسائل یکی اعمال تعرفه ۶۰ درصدی بر همه محصولات چینی، دومی همراهی ایلان ماسک و تسلا با ترامپ و سومی اعمال تعرفه ۱۰ درصدی روی محصولات وارداتی از مبدأ اروپاست.

تعرفه‌های ۶۰ درصدی بر محصولات چینی

در خصوص مورد اول، پیش از این نیز واردات خودروهای برقی چینی به آمریکا با اعمال تعرفه صد درصدی تقریباً غیرممکن شده بود و این اعمال تعرفه ۶۰ درصدی، برای خودروهای برقی موضوعیتی ندارد. درخصوص خودروهای بنزینی نیز، بنزهای چینی در آمریکا بازار چندانی نداشتند که بخواهد از دست برود. اما درحال این اعمال تعرفه، عطفیه بر انتقال محصولات چینی که شامل بیش از ۵۰۰ میلیارد دلار تجارت می‌شود، حتماً اثرات مهمی بر اقتصاد کشور چین خواهد داشت و می‌تواند برای ما این فرصت را ایجاد کند که در صنایع مختلف که خودرو نیز یکی از آنهاست، در مذاکره با چینی‌ها از این وضعیت خرید تحمیلی خارج شده و کمی قدرت چانه‌زنی بیشتری پیدا کنیم.

تقسیم غنائم آقای ماسک

از سوی دیگر برای کارآمدن ترامپ و دینی که به ایلان ماسک دارد، انتظار می‌رود حمایت روزافزونی از تسلا کند و این حمایت محدود به بازار آمریکا نخواهد شد. انتظاری رود ترامپ مجوزهایی به داخلی و مشوق‌های دولتی و هم در بازارهای جهانی با هم قدرت را به رایش‌ال‌ون برای تسلا بازتر کند و تسلا بازهم روزافزونی کند. مهم‌ترین رقیب تسلا شرکت بی‌یو‌دی (BYD) در چین و پس از آن نیز دیگر برندهای چینی‌اند.

این اتفاق بر بازار خودروهای برقی چینی اثر منفی بیشتری خواهد گذاشت و منجر به تضعیف موقعیت آنها در آمریکا خواهد شد. البته دولت چین هم بیکار نخواهد نشست و واکنش‌هایی به این تحریمات نشان خواهد داد، خصوصاً که تسلا سرمایه‌گذاری بزرگی در چین انجام داده و بازار قروش برقی در این کشور دارد. از طرفی بازی‌های برقی‌های خودروهای برقی نیز در کشور چین توسعه یافته‌اند. به همین خاطر در این خصوص پیچیدگی‌های بسیاری برای طرفین وجود دارد. باتوجه به پیچیدگی و درهم‌تنیدگی منافع در این خصوص، باید صبر کرد و دید چه اتفاقاتی خواهد افتاد و متناسب با آن تصمیم گرفت، اما آنچه مسلم بوده این است که به‌زودی شاهد تغییرات جدی در جریان خودروهای برقی در جهان خواهیم بود. در کشور ما نیز درست یا غلط جریان توسعه خودروی برقی به راه افتاده و تغییر روندها در بازارهای جهانی می‌تواند اثرات متفاوتی داشته باشد که تبدیل به فرصت‌هایی برای ما شوند.

حمایت از تولید ملی آمریکا به جای اروپا

اعمال تعرفه ۱۰ درصدی بر محصولات